

Респондент: Рідкокаша Ірина.
Хто записав: провідний редактор
(з видавничої діяльності та сайту)
Інформаційно-видавничого відділу
Національного музею Голодомору-геноциду
Любов Гоцуляк.
Дата запису: 17.08.2022 року.
Спосіб проведення інтерв'ю: аудіодзвінок.

Мене звати Рідкокаша Ірина, проживала в Харківській області, Богодухівському району, село Першотравневе. Я мама двох дітей, донечці 11, сину 8.

23 лютого ми з дітьми, як зазвичай лягли спати. 24 лютого о 4:45 почула вибухи, спочатку не зрозуміла, що відбувається. Вийшла на вулицю, небо в сторони Харкова було червоне, звуки не припинялися. До того моменту поки над головою не пролетів літак, я повністю не розуміла що трапилося. Після цього зайшла в будинок, відкрила інтернет, і з відусіль ця фраза – «ПОЧАЛОСЯ». Я відразу зателефонула Альоні, сестрі котра живе на околиці Харкова, вона сказала: - «Іро, ми виїжджаємо, думаю пояснювати нічого не потрібно». В голові мільйон питань: що? куди дітей? куди йти? як робота?

Сестра не пропонувала забрати Вас із дітьми?

Пропонувала, але я побоялася везти дітей під обстрілами. Тоді ж обстрілювали евакуаційні потяги, автобуси та машини стояли довго в дорозі. Не стали ризикувати.

Що далі вирішили робити?

Я працювала в магазині, продавцем. Вирішила, що дітей залишу з свекрухою, а сама піду поки на роботу. Почався страшенний ажіотаж, люди скуплялися абсолютно все. Чотири дні доставки хліба не було, ми домовилися з одним хлібозаводом про доставку.

А що то був за хлібозавод? І про що саме ви з ним домовилися?

Домовилися з Валківським хлібозаводом. Перші дні виїжджали до траси забирати, оскільки у них бракувало палива. Возили 15 батонів на село. Боже ділили їх навпіл, уявляєте, крики, скандали за той хліб. Згодом доставка налагодилась. В Богодухові є молокозавод, рибоконсервний та м'ясокомбінат. Власниця магазину особисто їздила на прохідну і брала продукцію. Звісно, що ціни перші дні були космічні, адже від палива багато чого залежало, потім почало налагоджувати потроху.

У нас є сільськогосподарське підприємство «РОДІНА», у них була столова. Голова совхозу постачав муку, дріжджі, олію. Поварів було тільки

двоє, тому ми згуртувалися, зробили три зміни по 8 годин та ходили пекти хліб. Спочатку не вистачало на всіх (пекли для пенсіонерів, працівників совхозу та відправляли хлопцям на передову), але потім добавили жарову шафу, то уже вистачало. Нас було 9 чоловік, котрі працювали по три у зміну. Таким чином війна усіх об'єднала, кожен воював на своєму фронті.

Я в себе в магазині, де працювала, зробила куточок куди люди мали можливість приносити будь-яку допомогу (теплі речі, їжу, консервацію, матерію для сіток).

Це була особисто Ваша ініціатива створення куточку? Настільки активно взагалі люди зносили усе необхідне?

Так, моя. Написала оголошення, принесла з дому своє, так сказати для прикладу, а далі уже люди підтримали. Щоб сильно активно, то ні, кожен беріг свої запаси, тому що не було відомо, що далі нас чекає...

Також збирали речі та готували їжу для наших військових, відвозили на блокпости. Хлопці стояли перші дні серед дороги. Там такі поля холодні, пальці на руках були такі червоні, що від холоду майже не згиналися. Якби міг віддати їм більше, то із задоволенням.

Ірино, скажіть будь ласка, а де Ви переховувалися із дітьми?

Перший місяць чергувала в коридорі біля погрібу, нічого не розумієш, двоє дітей. Не маєш уяви, як їх тримати в безпеці, постійно гупають. У мене приватний будинок, в першому коридорі, під будинком погріб. Підготувала все необхідне в погребі – воду, ліки, теплі речі, ковдри, настелила дітям на стільцях. Перший місяць часто спускала дітей, а потім, як кажуть в самій крайній ситуації, тому що вони лякалися дуже. Біля погребу в мене стояв стілець, і ото як я це називаю, поки діти сплять, я слухала небо. Ми з сусідкою згуртувалися, день у неї ночували, день у мене. В неї також двоє дітей, чоловік її чотири дні добирався додому.

Дякувати нашим воїнам на наш край росіян не пропустили, але то літаки, то «прильоти». Ще не розумієш де далеко, а де поруч, де «прильот», де «виліт». Дітей в той погріб ночами спускаєш. Я досі не можу зрозуміти, за що? Як таке може статися в 21 столітті?

5 березня до мене приїхала сім'я з Харкова, для них це друга втеча від війни, адже в 2014 році вони залишили все в Дебальцеве і тікали в Харків. Тепер знову довелося тікати. Я не стала шукати їм будинок, тому що розуміла, що всюди холодно, топоти нічим. Залишила їх у себе, чоловік (Андрій), жінка (Елла) і маленька дівчинка. Люди золоті, ми стали з ними настільки рідними, що не з усіма родичами так об'єднало нас, як з чужими людьми. Жили ми так два місяці, запаси продуктів харчування були –

консервація, овочі, птицю тримали, м'ясо. Чергували, спати доводилося по черзі. Потім їх викликали на роботу і я знову залишилася сама з дітьми.

Розкажіть, будь ласка, більше про цю сім'ю, що у Вас була, як вони дізналися про Вас? Як так сталося, що вони взагалі приїхали саме до Вас?

В 2014 році вони були змушені лишити все що надбали і тікали, в душу до них я не лізла, бачу що неприємні спогади про все. Приїхали в Харків, на кошти що збирали, щось позичали, купили однокімнатну квартиру в одному будинку з моєю двоюрідною сестрою. З березня до мене зателефонувала сестра і запитала чи немає якогось будиночку в селі, щоб вони приїхали бо сидять тиждень без світла та опалення. Я кажу нехай виїжджають, вирішимо. Будиночок я знайшла, але не палилося там років три. Шестирічна донечка у них захворіла. Вони приїхали до мене зранку, я якраз була на роботі, тому відправила їх до себе додому, думаю прийду з роботи вирішимо щось. Поки була на роботі, то прийняла рішення, запропонувати їм залишитися в мене, в теплі та в гурті все веселіше та спокійніше. Ми для них приготували дитячу, я з дітьми була в окремій кімнаті. Люди виявилися дуже хороші, дітки потоваришували. Проблем ніяких не було. Вони коли їхали від мене плакали всі, кішка їхня і та втекла назад в будинок з машини.

На Великдень я зламала ногу, для мене морально це самий страшний період. Перелом складний, сама собі ради не дам, а треба ще й дітей накормити, коли літають літаки на підлозі накриваю їх собою, ночами не спиш, поки сплять діти. Більше двох місяців в гіпсу. Саме в таких ситуаціях розумієш хто є хто.

А що сталося із ногою, як так вийшло?

Ногу зламала безглуздо. Після дощу підсковзнулася, підвернула її і впала на неї. Розламала голеностопний суглоб, порвала зв'язки. Потрібно було робити операцію, а для цього треба було залишати дітей мінімум на 4 дні. Відмовилася. Три рази збирали суглоб. Зараз дуже шкутильгаю.

Мені відомо, що зараз перебуваєте закордоном, розкажіть, будь ласка, як виїздили?

В кінці червня зняли гіпс, дочекалася поки хтось трохи зможу ворухити ногою. Замовила квитки на потяг. 8 липня виїхали з Харкова до Львова, де пересіли на автобус до Белостока. Весь шлях на костилях та ще й з двома дітьми та торбами. 11 липня приїхали до Августова. Тут я почала потроху ставати на ногу, потім потроху ходити без костилів. Але ще багато часу і роботи, щоб повноцінно стати на ноги.

Багато чого починаєш цінувати більше. По факту виявилось, що розраховувати можна тільки на себе. Окрім життя і безпеки своїх дітей,

немає нічого важливішого. Після здобуття Перемоги Україною, а я вірю що це буде скоро, я зроблю все, щоб мої діти ніколи в житті не зіткнулися з таким горем, з якими довелося мені. Будемо відбудовувати нашу країну, допомагати людям, і починати жити заново.

Ми зараз в безпеці, але якийсь стук, феєрверк, гроза, літак не залишається не поміченим...